

Discrepàncies demogràfiques

Nathan Keyfitz

Professor emèrit de Demografia a la Universitat de Harvard i investigador durant deu anys a l'International Institute of Applied Systems Analysis, de Luxerburg, Àustria

Els desacords entre biòlegs, economistes i dirigents polítics i religiosos pel que fa a la política de població han impedit el necessari consens mundial per trobar solucions globals a la pressió demogràfica.

La preocupació mundial pels problemes de la població es reflecteix en les sis grans conferències internacionals que s'han realitzat els darrers setanta anys. Els problemes i les preocupacions actuals es van registrar a la més recent Conferència sobre Població i Desenvolupament, que va tenir lloc al Caire pel setembre de 1994.

La primera Conferència Mundial sobre Població es va celebrar el 1927 impulsada per una campanya contra la *Maternitat en Esclavatge* que pretenia afavorir el control de la natalitat, en aquella època amb prou feines legal en la major part dels països. Existien els preservatius però com un article de sota mà, que es demanava en veu baixa i del qual no es parlava mai en públic. Tenir cap mena de part en la realització d'un avortament era un delictes greu, pel qual s'imposaven llargues condemnes de presó. Les resolucions de la conferència pel que fa a la qüestió de l'elecció van tenir, doncs, molt poc ressò.

Del 1954 ençà s'han celebrat conferències sobre població cada deu anys, patrocinades per les Nacions Unides, i cada una ha tingut les seves pròpies pretensions. La promoció del control de la natalitat com un dret, tímidament introduït el 1927, s'ha acceptat en principi des de la Segona Guerra Mundial, tot i que tal com temien els països pobres, ha desviat l'atenció del que consideraven els seus problemes més urgents.

Tot i així, la població mundial no ha parat de créixer. Dels 2.500 milions de persones comptabilitzades als censos nacionals de 1950, el total ha crescut més del doble, 5.500 milions, i es tornarà a duplicar, fins als 11.000 milions, a la segona meitat del segle vinent. Encara que l'índex de creixe-

ment hagi començat a declinar, el nombre absolut de creixements i l'augment net anual encara no ha atès el seu apogeu. Al món hi arriben cada any cent milions de persones noves, i això continuarà durant la pròxima generació.

El 1954, la qüestió clau era si el desenvolupament portaria per si mateix al control de població, o si caldria aplicar un control de població abans que es produís tal desenvolupament. Aquesta divisió es va fer palesa el 1965, a Belgrad; els països pobres es van unir rera una expressió que Gandhi havia fet famosa: «**El desenvolupament és el millor anticonceptiu**»; els Estats Units van assumir el liderat del països rics tot declarant que l'augment de la població era el responsable de la pobresa crònica i que el món no es podia permetre esperar que el desenvolupament invertís aquesta tendència.

Aquestes continuaven sent les posicions dels Estats Units a la Conferència de Bucarest de 1974, però a la Conferència de 1984, a Ciutat de Mèxic, la postura dels EUA va registrar un canvi important. La delegació d'aquell país, en nom de l'Administració Reagan, va afirmar que la població era neutral i que el desenvolupament depenia sobretot dels mercats lliures. Gràcies a aquests, la població i altres qüestions se solucionarien per si mateixes. Els Estats Units van deixar de contribuir al Fons de les Nacions Unides per a les Activitats de Població (UNFPA) tot acusant aquest últim d'haver fet servir part d'aquests fons per donar suport al programa xinès, que incloïa l'avortament. Mentrestant, els països menys desenvolupats s'havien convençut dels anteriors arguments dels Estats Units, i es van trobar exi-

Fins fa ben poc, les grandàries de les ciutats estaven limitades pel subministrament de queviures.

gint un augment de les ajudes per a la planificació familiar contra uns Estats Units ara reticents.

A la Conferència del Caire, del 5 al 13 de setembre de 1994, sorgiria un altre tema al debat principal, relacionat amb els drets dels refugiats i altres immigrants. Mentre que els Estats Units i el Canadà havien estat generosos a l'hora d'admetre'ls, encara que sense prendre's seriosament els centenars de milers de persones que vivien il·legalment al seu país, Europa havia tancat estretament les fronteres contra els emigrants de l'Est i del Sud.

No costa gaire d'imaginar les males relacions entre França i Algèria, quan aquella reivindicava el dret a controlar les seves fronteres alhora que a repatriar els algerians que la travessaven sense permís. És una reivindicació que no ens resulta tan estranya després d'haver vist els milers d'haitians que es troben en la mateixa situació respecte dels Estats Units. No fa pas gaire també vam llegir als diaris les notícies dels *balsers* no desitjats provinents del Vietnam, que s'enfrontaven a tants perills travessant l'oceà en petites barques per tal de sortir del seu empobrit país; tot perquè en arribar se'ls impedís despietadament de desembarcar.

Però totes les reunions de les Nacions Unides, com la Conferència del Caire, són trobades de governs i no de poblacions; és més probable que el problema dels refugiats el plantegin els Estats que no els volen que els Estats que estiguin interessats a protegir-los.

Aquestes qüestions que semblen purament demogràfiques —el creixement de la població i l'emigració entre països— han afectat enormement la política interna dels països europeus. El tema ha canviat radicalment el panorama polític europeu, a mesura que els partits de l'extrema dreta han guanyat una proporció considerable de l'electorat francès, austríac o d'altres països amb campanyes xenòfobes. En la mesura que els partits d'extrema dreta han guanyat electorat, els de la dreta moderada han hagut de canviar les seves bases en

Avui dia sovint és més fàcil trobar aliment a la ciutat que al camp. La raó és l'augment del comerç internacional.

la mateixa direcció per tal de competir-hi. El que ha estat un factor important en la política europea, es podria expandir fàcilment al fòrum internacional del Caire. En cap moment de la història hi ha hagut tants refugiats, i en cap moment hi ha hagut tanta gent, ja sia de l'antiga Unió Soviètica com de l'Amèrica llatina, que estigués insatisfeta de viure al seu país i que en voldria marxar si en tingués l'oportunitat. És fàcil imaginar-se el que podrien dir als països rics: Parleu molt de llibertat, però quin llibertat és més fonamental que el dret a establir-se a qualsevol lloc del món que es vulgui, al lloc on hom pugui guanyar-se millor la vida?

Així plantejat, és inevitable que aquest tema despertés tota mena de passions polítiques. Un altre problema, encara que aquest no és tan probable que provoqués una allau de retòrica per part de la delegació dels Estats Units, és el creixement de les ciutats. Les ciutats de la revolució industrial del segle XIX de Gran Bretanya i Europa eren denses i molt miserables,

Als països on la gent està ben alimentada, en què l'índex de mortalitat infantil és baix, i en què les dones tenen accés a l'educació és on la taxa de natalitat i l'índex d'augment de població és menor.

però acollien una desena part de la gent pobre que viu actualment en ciutats. Res del que es va produir en el passat es pot comparar amb l'atapeïment de pobres que hi ha entre els vint milions d'habitants de Ciutat de Mèxic. Fet i fet, fins fa ben poc, les grandàries de les ciutats estaven limitades pel subministrament de queviures, el qual en una economia de mercat només és accessible a les persones amb feina. Antigament, els pagesos amb poques perspectives de trobar una feina no s'arriscaven a morir-se de gana a la ciutat; al poble no hi havia gaires luxes, però si més no s'hi menjava.

Avui dia sovint és més fàcil trobar aliment a la ciutat que al camp. La raó és l'augment del comerç internacional, segons el qual un país pot vendre productes especialitzats —petroli, cautxú, cafè i coses per l'estil— i comprar blat, o menys sovint arròs, amb els beneficis; així l'aliment es troba a l'abast de la gent a través d'una forma o altra de generositat governamental. A més, els països avançats han proveït els països pobres d'aliments d'una forma directa i desinteressada. Per als Estats Units, França i d'altres països aquesta mena d'enviaments són la forma d'ajuda exterior més tolerable políticament, a més de ser un sistema perquè els pagesos es desfacin del superàvit de gra. Per una d'aquelles cadenes de causalitat que fan tan fascinant l'estudi de la societat, el ràpid augment de la productivitat dels camps de blat de les grans planúries dels Estats Units ha estat un factor important en el creixement de Ciutat de Mèxic.

Malgrat que la urbanització no hagi estat una poma de la discòrdia internacional en el passat, l'anterior cadena de causalitat l'ha pogut fer aparèixer al Caire. Considerem la qüestió aparentment senzilla de quina política de subministrament d'aliments haurien d'adoptar les nacions riques davant de les nacions pobres i afamades. Cal enviar aliments per pal·liar la fam a les zones sobrepoblades? Recordo clarament el que va dir la fisiòloga Rose F. Frisch, de la Universitat de Harvard, se-

gons la qual es necessiten unes 50.000 calories per concebre un nen. Des d'aquesta perspectiva no costa gaire creure que amb més calories hi haurà més nens. Per descomptat que si pensem que les dones donaran a llum tantes vegades com els ho permeti la seva ingestió d'aliments, es podria afirmar —de fet, s'afirma— que enviar aliments per pal·liar la gana a les zones sobrepoblades només fa que produir més població que patirà gana al seu torn.

Garret Hardin, professor emèrit d'ecologia humana a la Universitat de Califòrnia, a Santa Barbara, parla d'una mena de joc en què els costos de creixement dels nens s'haurien de repartir entre la comunitat, mentre que els beneficis —els guanys psicològics de la paternitat— correspondrien als pares: **«Els filòsofs de l'estat del benestar [...] no van comprendre que el joc podia ser molt suïcida en un món en què el control que fa la població de la gana i les malalties ha estat en gran part neutralitzat.»**

Des d'aquest punt de vista, la fam, com les malalties, és només un mitjà natural de

control de la població. Al Caire no hi va haver cap menció directa d'aquesta mena de punts de vista, però pot molt bé ser que alguns participants els compartissin.

D'altra banda, el que sí que es va expressar va ser el punt de vista dels països pobres, que almenys en això tenen el suport dels demògrafs. Començant per les dades globals, els estudiants de població s'adonen que als països on la gent està ben alimentada, en què l'índex de mortalitat infantil és baix, en què les dones tenen accés a l'educació, és on la taxa de natalitat i l'índex d'augment de població és menor. Basant-se en aquest fet, els demògrafs utilitzarien instruments oposats a la fam i les malalties per controlar la població. Promocionarien l'educació i altres trets del procés de desenvolupament, en el sentit que el desenvolupament és la forma més ràpida d'aconseguir que la gent limiti les seves famílies. Els pobles primitius no farien servir els anticonceptius, i els pobles avançats els farien servir espontàniament; però, per al grup intermedi, els programes de població són molt valuosos per tal com acceleren la transició.

La raó de l'arrelada diferència entre fisiòlegs i demògrafs és senzilla. Els fisiòlegs, com altres científics, volen fer experiments que exclouin tots els factors irrelevants. I val a dir que és cert que de dues dones idèntiques en tots els sentits, tret que una està més ben alimentada que l'altra, la més ben alimentada perdrà menys dels seus períodes i es recuperarà més fàcilment després d'un part, per poder tornar a concebre un altre fill. Els demògrafs, tanmateix, no estan interessats en aquesta mena de resultats de laboratori, sinó que volen saber què faran les dones que viuen vides normals dins de la societat. És evident, hi insistim, que la millor nutrició s'associa amb l'educació i altres característiques que compensen amb escreix l'efecte psicològic del part.

Atès que ens ho mirem una mica des de fora, seria una impertinència que pretenguéssim dir qui té raó: si els fisiòlegs o els demògrafs. Però el cas il·lustra fins a quin

L'acumulació d'habitants en certs barris té relació amb la qualitat de vida i, per tant, amb l'augment de població en aquestes zones.

punt estan en desacord les disciplines sobre temes tan bàsics per a la política de població. En aquest cas, com en tants d'altres, les disciplines estan responant a qüestions essencialment diferents sense que sempre hi hagi la voluntat de reconèixer-ho. Cada una vol que els seus resultats s'apliquin, i cada una fa recomanacions diferents, sense tenir en compte que les disciplines treballen a partir d'assumpcions diferents. Fins a un cert punt, l'actual vacil·lació en polítiques de població i medi ambient dels Estats Units i altres països es pot atribuir a les diferents anàlisis que fan els experts d'aquest problema. Fisiòlegs contra demògrafs no n'és l'únic exemple, com demostrarem de seguida.

Medi ambient i població es van convertir en el centre d'atenció de les discussions del Caire. S'adverteixen profundes diferències en el tema, tant nacionals com disciplinàries. En l'àmbit nacional, els països rics són els qui han assumit la defensa del medi ambient mundial, i dins dels països rics els mediambientalistes més conscients són els de la jove elite. Els pobres dels països rics, i gairebé ningú dels països pobres, no hi estan interessats. Al capdavall, el medi ambient és una qüestió a llarg termini, i guanyar-se la vida deixa poc temps i poca energia per malgastar. Cal haver menjat avui abans de pensar en el que es menjarà demà, i alimentar la generació actual és més important que pensar com afectarà això les generacions futures.

Aquests darrers deu anys, el Brasil, Indonèsia, Malàisia i altres subministradors de fusta han estat el blanc de la indignació dels nord-americans preocupats pel benestar dels boscos. Vaig sentir com un indonesi eminent s'exclamava que Occident hagués començat a interessar-se pel seu país d'ençà que Indonèsia havia començat a talar els seus boscos i a vendre la fusta al Japó. Tanmateix, argumentava, aquests boscos s'havien de talar per eixugar el deute exterior, contret bàsicament amb els països occidentals i amb el Japó. Aquesta diferència entre països es correspon amb una diferència entre disciplines:

la biologia i l'economia. La majoria dels biòlegs estan d'acord amb la Declaració de l'Acadèmia Nacional de Ciències del 1992: **«És necessari promoure urgentment polítiques globals [...] establir més ràpidament la població mundial.»** Els economistes, per la seva banda, dirien: **«Si hi ha límits al creixement, són tan amplis que fins que no en sapiguem més coses, no hi ha cap necessitat urgent de canviar la política.»** Com és possible que els experts —fisiòlegs i demògrafs, biòlegs i economistes— puguin mantenir tant de temps unes formes tan diverses de plantejar les mateixes qüestions?

Es troba el mateix en tots els àmbits que s'hi relacionen. La comunicació mundial no ha estat mai tan fàcil, i tanmateix els biòlegs i els economistes que dinen al mateix club no aconsegueixen de comunicar-se d'una manera eficient. Per arribar al fons de les raons d'aquesta diferència i de la manca de comunicació, cal fer un estudi comparatiu de les dues cultures: biologia i economia, com un antropòleg estudi-

aria dues tribus primitives. I igual que amb els objectius d'altres estudis antropològics, creiem que l'important és: què absorbeixen els joves biòlegs i economistes, per casualitat i inconscientment, de la disciplina que han triat, alhora que aprenen l'essència tècnica amb què es forma els neòfits? És aquest programa ocult el que contribueix a definir el programa real.

Els economistes moderns centren la seva atenció en el creixement: la idea que l'augment de la productivitat porta ocupació i prosperitat. Amb un creixement econòmic suficient, no s'ha de témer el creixement de població. El benestar que se'n resulta, mantenen els economistes, contrarestarà al seu torn els efectes perversos fortuïts del creixement. Els biòlegs, per altra banda, consideren que l'economia està encastada en una ecosfera fràgil, contra la qual el creixement actua d'unes maneres perilloses i fixes.

Els dos grups d'estudiosos estan d'acord que tard o d'hora tant el nombre de població mundial com la quantitat de béns que produeix aquesta població hauran d'aturar el seu creixement. A més a més, però, els economistes i els biòlegs divergeixen radicalment sobre algunes qüestions fonamentals. Fins a quin punt és urgent que es retalli el creixement de població i l'augment de la productivitat? Quins sacrificis es poden justificar en nom del control del creixement? Amb el desenvolupament, les famílies es faran més petites, i tard o d'hora la població humana s'estabilitzarà. Podem esperar tranquil·lament que el procés segueixi el seu curs?

Els biòlegs Paul R. Ehrlich i Anne H. Ehrlich de la Universitat de Stanford, Donella H. Meadows del Dartmouth College i Dennis L. Meadows de la Universitat de New Hampshire diuen que el món ja té problemes ara mateix: la desaparició dels boscos interfereix amb els cicles de l'aigua i del carboni; els deserts s'estan expandint; la fam està estesa per tot el món —la fase final de la desintegració de l'ecosfera depèn de nosaltres. A l'altre extrem, l'economista Julian L. Simon, de la Universitat de

Maryland, afirma que el futur pròxim està assegurat: els biòlegs ens volen posar la por al cos. El que compta és que les persones estiguin protegides per les lleis de l'economia i el poder de la ciència contra qualsevol possible escassetesa dels béns de què depenem per viure o per al lleure. Si algun material esdevé rar per haver estat sobreutilitzat, el preu puja, la recerca es dirigeix cap a nous recursos i la ciència acaba trobant nous materials que serveixen per al mateix.

Curiosament, aquest recent pessimisme de la biologia recorda el lúgubre esperit de l'economia del segle XIX; costa de tornar enrera fins al temps en què l'economia s'anomenava la ciència catastròfica. Igual de sorprenent és la similitud entre el recent optimisme en economia i les visions del gegant de la biologia del segle XIX, Charles Darwin. Ell i d'altres que van adoptar la teoria de l'evolució darwinista com a principi guia consideraven el tot de la història mundial com una qüestió de progrés cap amunt, que culminaria en la societat victoriana. Als mots de cloenda de *L'origen de les espècies* Darwin identifica clarament evolució amb un progrés pràcticament imparabile: **«Tal com la selecció natural treballa únicament i exclusiva per al bé de cada ésser viu, tots els entorns corporis i mentals tendiran a progressar vers la perfecció.»** Com podria ser que l'evolució no garantís el progrés quan, generació rera generació, havia existit una selecció dels que servien i els que no?

Però els biòlegs moderns consideren del tot inacceptable la visió del segle XIX segons la qual la història de la Terra ha estat un marc inexorable vers l'objectiu de la humanitat contemporània. Com ha escrit el geòleg i paleontòleg Stephen Jay Gould, de la Universitat de Harvard: **«Aquest escenari comú és una ficció arrelada en les esperances tradicionals de progrés i predicció.»**

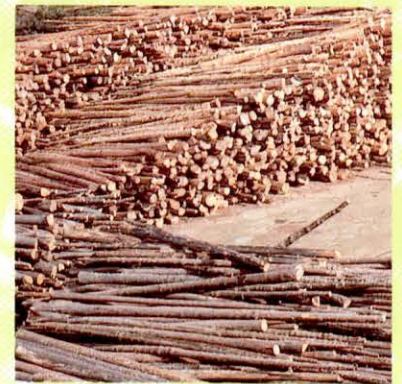
Costa d'explicar amb exactitud per què les dues disciplines han canviat de posició des d'aquella època. Però els elements

educatius, institucionals i fins i tot lingüístics que les mantenen aïllades sí que són evidents. Les disciplines es treballen en departaments universitaris separats, amb pressupostos separats, societats nacionals separades, diaris separats. Cada una té el seu criteri per seleccionar estudiants, i el seu propi vocabulari distintiu. Els estudiants graduats es posen a treballar com a professors ajudants i aconseguen una plaça o no, se'ls subvencionen les recerques o no; sempre d'acord amb el judici d'estudiosos d'un únic camp. La lleialtat a la disciplina és un dels criteris que entren inevitablement en aquest judici.

Disciplines com l'economia o la biologia són prou riques intel·lectualment per proporcionar una visió dels fenòmens que s'aparten dels seus camps d'experiència. Els professionals parlen amb sincer afecte de l'absoluta bellesa del mercat o de la selecció natural, i des dels seus anys de graduació aquests conceptes els guien en la interpretació de les qüestions de la vida. Per això quan els professionals discuteixen temes públics com la població o el creixement, el mercat o l'ecosfera, ho fan

*El cicle de les mercaderies
no acaba en el moment
en què el consumidor en pren
possessió...*

*... sinó que continua molt
després. El nombre de persones
que les compren, les fan servir
i finalment les llencen serà
decisiu per a l'entorn.*

d'una manera que parteix de la seva cultura general com a biòlegs o economistes, tant com de les proves concretes.

Els economistes mantenen que els científics, forçats per la pressió dels mercats lliures, han descobert sempre noves tecnologies; la ciència sempre ha hagut de solucionar escassetes trobant substituïts per al material que mancava. L'evidència del passat, diuen els economistes, suggereix que les mancances del futur es resoldran amb la mateixa eficiència.

Els biòlegs, per contra, no veuen gaires possibilitats de descobriments importants. Consideren que hi ha una gran part de contingència en els descobriments, de la mateixa manera que consideren que hi ha contingència en l'evolució. El descobriment de Pasteur de l'efecte dels bacteris morts en l'estimulació de la producció d'anticossos que destrueixen la infecció va ser una casualitat afortunada. Igual com ho va ser la descoberta d'Alexander Fleming de la substància antibiòtica que va anomenar penicil·lina. Per molt afalagadora que sigui la idea, els biòlegs no es poden creure que la creativitat científica sigui capaç de generar per sempre noves tecnologies que aconseguixin encabir més gent i més productes d'una manera còmoda en el planeta; i encara és més improbable que ho faci com una resposta automàtica al mercat. La necessitat d'inoculació va ser especialment urgent durant el període de les pestes, uns quants segles abans dels descobriments de Pasteur i de Fleming.

En una ocasió vaig preguntar a l'economista de Harvard, Robert Dorfman, si em podia enumerar mitja dotzena de principis bàsics en economia. Em va respondre amb els següents sis:

1. Pensar sempre en alternatives; si no hi ha alternativa, no hi ha problema econòmic.
2. Buscar l'intercanvi. Si es vol protegir el medi ambient, a què s'ha de renunciar?
3. La qüestió no és mai si una cosa s'ha de fer o no, sinó fins a quin punt es fa, si és que es fa.

4. Pràcticament res no és indispensable; hi ha un substituït per a gairebé tot encara que no sigui igual de satisfactori que el primer.

5. No oblidar mai que tota transacció té dues bandes: tota compra és una venda, i al revés.

6. Analitzar totes les situacions com un joc en què cada participant respon a les accions dels altres de la manera que més el pot afavorir; els altres participants ho tenen en compte, i així fins a l'infinit.

La biologia no funciona de la mateixa manera. No hi ha una sèrie d'axiomes unificadors a partir dels quals es pugui deduir la miríade d'aspectes independents del coneixement de la botànica o de la fisiologia humana. Els biòlegs diuen que la seva és una ciència empírica, i la comparen amb l'economia, que *a priori* pensa en el problema.

Subjacentes en moltes de les disparitats entre biologia i economia hi ha les qüestions fonamentals. Els economistes mesuren l'economia en una escala d'anys o de dècades. Les pàgines d'economia informen sobre els nivells de mercat actuals comparant-los amb els nivells de la setmana passada; si es fan previsions, són de les condicions del mes vinent o de finals d'any. La biologia, per contra, té una visió a llarg termini, i mesura els afers mundials en termes de mil·lennis i eons de temps.

El cycle de les mercaderies es basa en una relació similar, que és més llarga per a l'ecologia que per a l'economia. Per als economistes, el cycle de vida d'un automòbil comença amb l'exploració que descobreix el mineral de ferro i acaba quan el cotxe està pagat i es retira de la botiga. El cycle del petroli acaba igualment quan la gasolina de l'estació de servei es traspasa al cotxe. Llevat de les cases, el consum de mercaderies esdevé econòmicament inexistent un cop aquelles surten del mercat i passen a l'àmbit de l'ús privat.

En canvi, per als ecologistes, el cycle de l'automòbil no s'acaba quan el cotxe es ven. Continua mentre es fa servir el cotxe,

ahora que en la pavimentació de les carreteres necessàries per circular; el fregament del cotxe; la seva persistència sobre el paisatge, de vegades durant molts anys, i finalment la seva eliminació en els abocadors, que el torna a integrar a la terra. El cycle del petroli comença cent milions d'anys abans que es descobrís a la terra, amb la decadència de les falgueres prehistòriques, continua amb les emissions dels cotxes, i culmina amb els efectes d'aquestes emissions sobre els boscos i en la temperatura global. Quina relació té la llargada del cycle de les mercaderies amb la població? Molta: si el cycle no acaba en el moment en què el consumidor en pren possessió sinó que continua molt després, el nombre de persones que la compren, la fan servir i finalment la llencen serà decisiu per a l'entorn.

Un concepte que apareix tant en biologia com en economia és l'equilibri, però amb plantejaments molt diferents. Per a l'economia, l'equilibri és bàsic. Tot i que l'economia real està en constant moviment es considera que es mou vers l'equilibri. Darrera l'aparent confusió de la borsa de Nova York o de Tòquio hi ha un món ordenat; un món en equilibri eficient que cap planificació humana podria atènyer.

La idea d'equilibri també és familiar als biòlegs, però està lluny de ser el centre dels seus interessos. Com ha dit el biòleg C.S. Holling, de la Universitat de Florida: «**Una visió centrada en l'equilibri és essencialment immòbil i proporciona poca explicació del comportament transitori dels sistemes que no es troben a prop de l'equilibri. És probable que els sistemes en estat natural continuïn sempre en estat de transitorietat.**»

Tanmateix, quan l'equilibri i l'estabilitat formen part del pensament biològic ho fan de forma destacada. Holling parla de poder de recuperació: la capacitat de tornar a l'estabilitat després d'una pertorbació. Què passa, pregunta, si s'augmenta l'eficiència per assolir l'equilibri a costa del poder de recuperació? Mentre que l'equilibri només afecta un punt, l'òptim

Els economistes moderns centren la seva atenció en el creixement: la idea que l'augment de la productivitat porta ocupació i prosperitat.

Els biòlegs, per altra banda, consideren que l'economia està encastada en una ecosfera fràgil, contra la qual el creixement actua d'uniques maneres perilloses i fixes.

local, el poder de recuperació veu la configuració amb més amplitud i examina els límits més enllà dels quals el sistema passa irreversiblement a tenir una forma completament diferent. Un llac que contingui una pesquera molt rendible comercialment —el llac Erie, per exemple— fracassa ecològicament de manera que les llampecs, que no tenen valor com a aliment per als humans, esdevenen dominants. És fàcil d'imaginar un sistema social o biològic assolint un nivell òptim d'eficiència —adequadament definit pels conceptes econòmics com a quantitat de pesca per pescador— no gaire abans de ser destruït. Tant la biologia com l'economia són ciències empíriques, i han aplegat quantitat de proves sobre l'efecte de la població. Però cap no és conclouent. Els economistes cerquen una llei deductiva general que relacioni el nombre de persones amb l'economia i el medi ambient. Per citar un exemple, en els últims 1.500 anys, a mesura que creixia l'índex d'augment de població (en el que ara són els països industrialitzats), també creixia l'índex d'augment del Producte Nacional Brut per càpita. S'ha volgut sostenir que aquesta correlació demostra els beneficis del creixement de població.

Però atesa la virtual simultaneïtat d'aquests canvis de població i d'ingressos, no queda clar quin és la causa de l'altre. La població domina l'economia? O la millora de l'economia comporta menys morts i en conseqüència un augment de la població? Les dades empíriques no hi donen una resposta directa, i per això resulten difícils d'interpretar. Els biòlegs, pel seu cantó, no es basen tant en les dades estadístiques, ni cerquen una llei general que calculi el perjudici del creixement de població més enllà de les densitats actuals. Els biòlegs insisteixen que el nombre d'humans i d'activitats estiguin limitats per adaptar-se a un entorn limitat. El més semblant a una declaració general en la literatura de la biologia que he vist és un model de proporcionalitat: amb el doble de persones hi haurà el doble d'efectes perjudicials.

L'economia, per altra banda, no accepta que si la població es duplica tota la resta augmenti en la mateixa proporció, sinó que busca variables intermèdies. Suposem, per exemple, que la duplicació de la població tingués un efecte indirecte positiu que compensés el perjudici de l'augment. L'economista danesa, Esther Boscrup, ha descrit les circumstàncies en què la pressió de la població ha forçat l'adopció de la propietat privada. Amb el consegüent creixement econòmic, es pot atendre més població i és més fàcil de protegir el medi ambient.

No es podia esperar que a la Conferència del Caire s'exploressin aquestes divergències interdisciplinàries, o que ni tan sols s'esmentessin. Però indirectament, han dominat la conferència. Quan es fa una delegació nacional amb economistes, hi ha una actitud positiva envers el creixement; si està formada per ecologistes, l'actitud és de por davant la imprudent pressa dels humans per reproduir-se. Entre les oposicions disciplinàries i les oposicions nacionals fa falta un cert heroïsmes per celebrar aquesta conferència, i cal felicitar les Nacions Unides pels seu esforç d'aconseguir un acord sobre qüestions crucials per als nostres fills i nets. Tant el públic com els nostres experts tenien l'esperança que les discussions que es van produir al Caire donessin un resultat positiu pel que fa a la qüestió més vital a què s'enfronta la humanitat: l'explosió de població dins d'una ecologia natural fixa i la necessitat urgent de la mena de creixement econòmic que alleugi la tenaç pobresa que encara hi existeix